

The Abraham Arbesfeld
Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

מצות ספירת

העומר

Rabbi Yonason Sacks
ז' אייר תשע"ב • April 29, 2012

(1) תלמוד בבלי – מס' מנחות (ס).

דאמר אביי: מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי! אי מדרבי אליעזר ורבי יהושע, ממאי דביום טוב ראשון קאי? דלמא ביו"ט אחרון קאי! דרבי ישמעאל ור' יהודה בן בתירא לית להו פירכא; אי מדרבי יוסי בר' יהודה, הוה אמינא: דלמא חמשין לבר מהני שיתא! אי מדר' יהודה בן בתירא, ממאי דביו"ט ראשון קאי? דלמא ביו"ט אחרון קאי! ר' יוסי נמי חזי ליה פירכא, והיינו דקאמר ועוד. גופא, אמר אביי: מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי. רבנן דבי רב אשי מנו יומי ומנו שבועי. אממר מני יומי ולא מני שבועי, אמר: זכר למקדש הוא.

(2) תוספות (שם)

זכר למקדש הוא - נראה דבספק חשיכה יכול לברך ואין צריך להמתין עד שיהא ודאי לילה כיון שהוא ספיקא דרבנן ועוד אומר דאפילו ביום סמוך לחשיכה עדיף משום תמימות כדאמרינן לעיל ואין נראה והיכא דשכח לספור בלילה פסק בה"ג שסופר ביום וכן היה נראה מתוך סתם מתניתין דסוף פירקין (דף עא). דתנן מצותו בלילה לקצור ואם נקצר ביום כשר אבל נראה לר"ת עיקר אידך סתמא דמתניתין דפרק שני דמגילה (דף כ:): ומייתי לה בסוף פירקין (דף עב). כל הלילה כשר לקצירת העומר כו' ודייקינן מינה דקתני לילה דומיא דיום מה דיום בלילה לא אף דלילה ביום לא ואמרינן בריש מועד קטן (דף ג:): ר"ג ובית דינו נמנו על שלשה פרקים הללו והתירו ומסיק רב אשי התם דסבר לה כרבי ישמעאל דדריש מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר שהוא מצוה ודחיא שבת וכיון דדחיא שבת אין נקצר אלא בלילה כדמוכח בסוף פירקין ועוד דרבי יוחנן דאמר (שם ד:): עשר נטיעות הלכה למשה מסיני סבר לה כר' ישמעאל דדריש מה חריש רשות ודחי שבת עוד חשיב כי האי גוונא הלכתא פסיקתא בהגוזל קמא (ב"ק קב.) ובפ"ק דע"ז (דף ז:). גבי כל המשנה ידו על התחונה ומיהו אין כל כך ראייה משם דאין הלכה לגמרי כאותה משנה דקתני התם וכל החוזר בו ידו על התחונה ואין הלכה כן כדמוכח בפרק האומנין (ב"מ עז:): ועיקר מילתא לא סמיך התם אלא אהא דהוי מחלוקת ואחר כך סתם ומהא דמוקי בסוף פירקין (דף עב). רבי אלעזר ברבי שמעון דאמר נקצר שלא כמצותו פסול כו' עקיבא דאמר כל מלאכה שאי אפשר כו' אין ראייה דאע"ג דקיימא לן כר"ע הא מסקינן התם דרבי נמי סבר לה כוותיה עוד פסק בהלכות גדולות שאם הפסיק יום אחד ולא ספר שוב אינו סופר משום דבעיא תמימות ותימה גדולה הוא ולא יתכן.

(3) ביאור הגר"א על השו"ע – או"ח (תפט ט:)

ליל שבת כו' ובמ"ש כו'. כמ"ש בפ"ח דברכות נ"ב א' ובפ' ע"פ ק"ה ב' שאני בין עיולי כו': אחר קדיש תתקבל. דקדיש שלפניה אינו שלם: וכשחל. דשביעי אינו חל במ"ש וי"ט שני אין מקדשין בבה"כ כמ"ש בסי' תפ"ז ס"ב וע"ש: יש לספור. דאפוקי יומא עדיף מעיולי יומא וראיה ממ"ש רשב"ם בפ' ע"פ ק"ב ב' ד"ה רב. א"נ כו' ולא אמר משום עיולי יומא וכ"ש ביו"ט שני דרבנן ושבת דאורייתא. ול"נ ראייה ממ"ש בברכות שם וסברי ב"ש כו' שאני אלמא דחינן טעמי דב"ש משום אפוקי יומא ואפ"ה בעיולי יומא הצריך להני טעמא ואע"ג דב"ש לא ס"ל הני טעמא דב"ה:

(4) רמב"ם – הל' תמידים ומוספים (ז: כב-כד)

הלכה כב: מצות עשה לספור שבע שבתות תמימות מיום הבאת העומר שנאמר וספרתם לכם ממחרת השבת שבע שבתות, ומצוה למנות הימים עם השבועות שנאמר תספרו חמשים יום, ומתחילת היום מונין לפיכך מונה בלילה מליל ששה עשר בניסן.
הלכה כג: שכח ולא מנה בלילה מונה ביום ואין מונין אלא מעומד, ואם מנה מיושב יצא.
הלכה כד: מצוה זו על כל איש מישראל ובכל מקום ובכל זמן, ונשים ועבדים פטורין ממנה.

(5) ר"ן – מס' פסחים (כח. בדה"ר)

ובהגדה גם כן אמרו בשעה שאמר להם משה תעבדון את האלהים על ההר הזה אמרו לו ישראל משה רבינו אמתי עבודה זו אמר להם לסוף חמשים יום והיו מונין כל אחד ואחד לעצמו מכאן קבעו חכמים לספירת העומר כלומר בזמן הזה שאין אנו מביאין קרבן ולא עומר אלא מחשבין נ' יום לשמחת התורה כמו שמנו

ישראל באותו זמן וזה ודאי דרך מדרש הוא דעיקרא דמילתא זכר למקדש כדאמר אמימר אבל מ"מ כל זה מוכיח שאין הספירה עכשיו אלא מדרבנן ולפיכך אמרו בתוספות דכיון דמדרבנן היא טוב לספור ביום ראשון בספק חשיכה כדי שיהיו שבע שבתות תמימות לגמרי ואין זה נכון שיכניס עצמו בספק לכתחלה ואי משום תמימות אין להחמיר בתמימות בזמן הזה שהוא מדרבנן טפי מספירה דאורייתא אלא כל שסופר בלילה תמימות קרינן ביה אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ' ח' מהלכות תמידין ומוספין שמצוה זו של ספירת העומר מוטל על כל איש ישראל בכל מקום ובכל זמן ומשמע לי דסבירא ליה ז"ל דאמימר דלא הוה מני שבועי הוא דס"ל דזכר למקדש בעלמא הוא ולפיכך היה פוטר עצמו מן השבועות אבל אינך רבנן דהוו מנו יומי ושבועי דקיימא לן כותייהו סבירא להו דבזמן הזה דאורייתא.

6 חזון יחזקאל על התוספתא – מס' קדושין (א:ח)

ח ד ו ש י ם

ח איזו היא מצות עשה שהמן גרמא? לכאורה יש מקום לפרש ולומר, שאין בכלל מצות עשה שהזמן גרמא, אלא מצות שהזמן גורם עצם חיובת של המצוה, אבל אם אין הזמן גורם חיובה, אלא שקיומה יש לה מועד קבוע אינה בכלל מצות עשה שהזמן גרמא.

הנה סוכה לולב שומר כל אלה פשיטא שהזמן של מועד קיומם גורם את חיובם, תפילין וציצית נמי כיון שמטעם קיומן של שתי מצות הללו חזיר בהמשך כל הזמן מבלי להספק, באותה כמות עצמה אם הוא לבוש בה כל הזמן ובאותה תפילין עצמה, ובכל זה בכניסת הלילה הוא פסור אע"פ שהוא לבוש באותה כמות, שמע מינה שבליה נספק החיוב של היום שעבר, ויום המחרת גורם חיוב חדש מהמת עצם היום הזה, ולא בהמשך מיום אתמול, והנה מצות עשה שהזמן גרמא – כלומר שכל יום ויום גורם חיובה.

ואם כנה היא הנחה זו, אז מיושבת היא קושיית התוספות במסכתין (דף כ"ט ע"א) וזה לשונם שם: "אותו (צוה) חי (למול) ולא אוהה, ואם האמר למה לי קרא, תיסק ליה דמצות עשה שהזמן גרמא הוא שנימול בשמיני ללידתו ונשים פטורות? ויש לומר כיון דמיום השמיני והלאה אין לה הספק לאו זמן גרמא הוא (כלומר הא שנימול בשמיני הוא דין בילד שמצות מילה מתקיימת בו שיהא בן שמונת ימים, דומיא דקחשיב שם להלן ראש דף ל"ד בין מצות עשה שלא הזמן גרמא פדיון

הבן, אע"פ שפדיון הבן הוא מיום שלשים ומעלה, אבל זה הוא דין בבכור שמצות פדייה מתקיימת בו אלא בהיותו בן שלשים יום) ואם תאמר אחי מצות עשה שהזמן גרמא הוא שאין מלין אלא ביום? ויש לומר דאחיה כמאן דאמר דמילה שלא בזמנה נותנת בין ביום ובין בלילה, אבל לפי האמור נחא אמילו לדין שנקטינן שמילה שלא בזמנה נמי אינה נותנת אלא ביום, דנתי שקיום המצוה אינה אלא ביום, אבל חיובה אינו גורם כל יום ויום בפני עצמו, דנימא רהוה מצות עשה שהזמן גרמא, משום שהיום גורם חיובה, אלא מבן שמונת ימים הל חיוב מילה והחיוב נמשך מבלי להספק כל הזמן עד המולו, אך דין הוא שקיומה של המצוה היא ביום דוקא.

הנה הרמב"ן בחדושי במסכתין (ראש דף ל"ד) כתב: "ובמצות עשה שאין הזמן גרמא שיר טובא... מתנה ספירת העומר פריקה וטעינה", ואילו הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין (פ"ז הכ"ד) כתב: "מצוה זו על כל ישראל ובכל מקום ובכל זמן ונשים ועבדים פטורים ממנה" משום דמצות עשה שהזמן גרמא הוא (כסף משנה שם) ודברי הרמב"ן שקלל ספירת העומר במצוה שלא הזמן גרמא צריכים עיון.

אוילי

מצוה שמואל פ איזו טיה, ל"ג, ירחלמי פ"א ס"ז: ז כ"ט פוטרי, ירחלמי זכחה פ"ג: ק מאכיל ומקס, ירחלמי פ"א קדושין פ"א ס"ז:

ב א ו ר י ם

והאי, עד" – עד כולל: אבל בהדיוט לא קנה עד שעה שימשוך ויחזיק, כן הגיה וגרס הכה הגר"א, עד שימשוך קאי, אשור זה הקדש, ויחזיק קאי, אכית זה הקדש: ח שהזמן גרמא, קאי על הא דקתני במתניתין במסכתין (דף כ"ט ע"א), וכל מלות עשה שהזמן גרמא (שהזמן גורם לה להמנוה להתחייב בה ואם עבר הזמן בעל חיוב המנוה) אנשים חייבים ונשים פטורות, והכא בתוספתא קחשיב ואילו כל מלות עשה שהזמן גרמא: וציצית, תנא קמא סבר שלילה נמי זמן ליגיה הוא: ר"ש פוטר את הנשים מן הציצית, רכי שמעון סוכר שלילה לאו זמן ליגיה הוא מדכתיב וראיתם אותו – פרט לכסות לילה: מאכיל ומשקה מלביש ומכסה, להלכה נקטינן כמאן דאמר שהכל משל אב, ורק הטרח להאכילו להסקותו להלבישו ולכסותו מוטל על הבן ואע"פ שיתבטל הבן ממלאכתו על ידי זה שהוא עסוק באביו (סוגית הנמרה במסכתין דף ל"ב ע"א) ואם אין ממון לאב ויש ממון לבן כופים אותו וזן אביו ואמו כפי מה שהוא יכול (מ"י הלכות ממרים פ"ו ה"ג) ואיתא בירושלמי, אמר ר' יוסי הלואי דהוויין כל שמעתתי כרירין לי כי האי, שכופים את הבן לזון את אביו: מכניס ומוציא, אם אינו יכול ללכת בעלמו, הבן מכניסו ומולאו: אחד האיש ואחד האשה, חייבים בכבוד אב ואם לעשות להם כל הדברים דקחשיב הכא, שהרי כתיב בקרא, איש אמו ואביו תיראו – הרי כאן שנים כמשמעת הלשון "תיראו" היינו הבן והבת: מסני

ב א ו ר י ם

מפני שיש רשות אחרים עליה. שרשות בעלה עליה. ובסוגית הגמרא במסכתין (דף ל' ע"ב) אמר רב נתנאלה שניהם שוים. אם נתנאלה מעלה הרי היא כאחיה במלות כיבוד: למולו. דכתיב (בראשית ל"א) וימל אברהם את יצחק בנו: ולפדותו דכתיב (שמות י"ג) כל בכור בניך חסדה: וללמדו תורה. דכתיב (דברים י"א) ולמדתם אותם את בניכם: וללמדו אומנות ולהשיאו אשה. דכתיב (ירמיה כ"ט) וקחו לבניכם נשים. וללמדו אומנות

ח ד ו ש י ם

ואולי יש לומר שפלוגתייהו תליא בהא. הלא הרמב"ם סובר שספירת העומר בזמן הזה מן התורה, ולדידיה ספירת העומר לא תליא בהבאת העומר, והיום ס"ז בניסן גורם חיובה, והוא מצוה שהזמן הוא גרמא בחיובה ונשים סטורות. אבל דעת הרמב"ן היא כמו שכתב הר"ן בשלהי מסכת פסחים, שרוב מפרשים מסכימים שספירת העומר עכשיו דליכא הבאה ולא קרבן אינה אלא מדרבנן בעלמא, זכר למקדש, כדאמר אמירא תתם (מנחות דף ס"ו ע"א) זכר למקדש בעלמא הוא. ולדידהו אין הזמן (ס"ז בניסן) גורם את המצוה של ספירת

העומר, אך יום הבאת העומר הוא מעצם עשיית המצוה של ספירת העומר שתחלת ספירתה היא מיום הבאת העומר. נמצא דהא דמנינן מיום הבאת העומר. היינו שבהכי הוא אוסן הספירה שהיא עשיית מעשה המצוה. ואינה ככל שאר מצוות שהזמן גרמא, שהזמן אינו מעצם עשיית מעשה המצוה, אך הזמן הוא גורם את חיובה.

והשתא דמסקינן שיום הבאת העומר הוא מעצם עשיית מעשה הספירה, אולי לאלה הסוברים שעכשיו דליכא הבאת העומר ולא הקרבתו הוה ספירת העומר אלא זכר למקדש בעלמא, לדידהו גם בזמן שבית המקדש היה קיים, ואירע שלא הביאו העומר ולא הקריבוהו, אין ספירת העומר מן התורה (ועיין בהאמור במנחות דף ס"ו ע"א, מיום הביאכם תספרו — יכול יקצור ויביא ואימתי שירצה יספור? תלמוד לומר מהחל חרמש בקמה תחל לספור).

יש אומרים שמחלוקת הסוסקים אי ספירת העומר בזמן הזה היא מדאורייתא, או מדרבנן משום זכר למקדש בעלמא תליא בהכי. והרמב"ם לשיטתו שסובר חדש בזמן הזה אסור מן התורה (הלכות מאכלות אסורות פ"י ה"ב) וגם סבירא ליה, למיכך מקריבים הקרבנות כולם אע"פ שאין שם בית בנוי, ואוכלים קדשי קדשים בכל העזרה אע"פ שהיא חרבה... . שהקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא (הלכות בית הכהונה פ"ו ה"טו) וכיון שלדידיה ביחס אל הקרבת קרבנות, קדושת המקדש היא בזמן הזה כמו בזמן שבית המקדש היה קיים, הרי דין מצות ספירת העומר בזמן הזה כמו בזמן הבית. ובזמן שבית המקדש היה קיים, אם מפני איזו טבה לא הקריבו או את העומר, אשו לא הוה או ספירת העומר מן התורה? לכן השתא נמי הוה ספירת העומר מן התורה. אבל לטי האמור למעלה יש להניח כי לאלה הסוברים שספירת בזמן הזה מדרבנן, לדידהו גם בזמן הבית אם העומר לא היה קרבן, אין ספירת העומר אז מן התורה.

איזו היא מצות עשה שהזמן גרמא? ... רבי שמעון פוטר את הנשים מן הציצית מפני שהוא מצות עשה שהזמן גרמא, ובירושלמי בפרקין איתא: אמר להם רבי שמעון אין אתם מודים לי שהיא מצות עשה שהזמן גרמא שהרי כסות לילה סטור מן הציצית? אמר רבי אליעזר טעמא דרבנן שכן אם היו מיוחדת לו ליום ולילה שהיא חייבת בציצית (ועיין בספרי ט' שלח).

והנה דעת הרמב"ם כל מה שלובש בלילה סטור אפילו הוא מיוחד ליום, ומה שלובש ביום חייב אפילו מיוחד ללילה. ולדידיה מי שסובר שציצית היא מצות עשה שהזמן גרמא פליג אחכמים. דאי הוה מודה להו לרבנן אם חיתה מיוחדת ליום חייבת בציצית, אז אין זה בכלל מצות עשה שהזמן גרמא כיון שחיובה וקיומה של המצוה משכחת ביום ובלילה. דהא שבעינן שהכסות תהיה מיוחדת ליום, הוא דין בחפצא שהמצות מתקיימת על ידו, ועל ידי כך אינה בדין מצות עשה שהזמן גרמא. וחרמב"ם מפרש, כסות לילה" מה שנתכסה בה בלילה (דומיא, גנובתי יום וגנובתי לילה" — מה שנגנב ביום ומה שנגנב בלילה) ואז היא פטורה מציצית אפילו אם היא מיוחדת ליום, משום שלילה לאו זמן ציצית כלל.

והראש סובר כסות המיוחד ללילה סטור אפילו לובשו ביום. וכסות המיוחד ליום או ליום ולילה חייב אפילו לובשו בלילה. ולדידיה מודה רבי שמעון לרבנן שכסות המיוחד ליום חייב אף בלילה, ומ"מ סובר רבי שמעון שמצות ציצית היא בכלל מצות עשה שהזמן גרמא, כיון שהיום גורם לחייב המלבוש (לשון התוספות במנחות דף ט' ע"ב ד"ה משום כסות לילה. ועיין בשו"ע או"ח סימן י"ח) ולשיטה זו, כסות לילה" — כסות שמיוחדת לילה.

רבי

מצפה שמואל ר למולו. כ"ט. מכלתח' ט' כ"א וירחלמי ט"ז:

7 רבינו ירוחם (נתיב ה', חלק ד')

ליל שני של פסח מברכין אק"בו על ספירת העומר ותמה הוא שהיה לו לומר על ספירת הימים כי ספירת העומר אינו שום דבר וה"ל לומר על ספירה לעומר או על ספירת הימים ועוד למה אין מברכין ב' ברכות אחת לימים ואחת לשבועות שהרי ב' מצות הן והן כתפילין של ראש ושל יד דאמר ב' ברכות אפילו לא שח ועוד איך אנו סומכין היום י"ד יום שהם ב' שבועות והיום כ"א יום שהם שלשה שבועות והיה לנו לומר היום י"ד יום והיום ב' שבועות אבל מה לנו לומר שהן ב' שבועות וכי אין אנו יודעין שי"ד יום הן ב' שבועות. ונראה לן משום דכתיב ז' שבועות תספור לך וגו' וכתיב נמי מיום הביאכם את עומר וגו' ז' שבתות תמימות תהיין נמצא שלא נכתבה ספירת שבועות כי אם גבי העומר אבל ספירת הימים לא כתיב גבי עומר נמצא דספירת הימים הוא מן התורה אפילו בזמן הזה וספירת השבועות בזמן דאיכ' עומר והיו מברכין זה על זה בזמן שבת המקדש קיים והיינו דכתיב עד ממחרת השבת הז' תספרו נ' יום וה"ל למכתב עד מחרת אלא ר"ל ממחרת הספור ועד מחרת ר"ל שלא תלה מיום הביאכם אלא ממחרת ובזמן הזה אנו סופרים לשבועות זכר למקדש ובדב' שהוא זכר למקדש לבד אין מברכין עליו מדי דהוה אכריכ' דליל פסח ואערבה דז' של סוכות לכך אנו אומרי' שהם כך וכך שבועות שאין זו ספירה ממש. ואלו היינו סופרי' ממש כמו שהיו עושין בזמן העומר היה נר' שהברכה חוזרת אף אספירת שבועות ולכך אמרו במנחות אמ' אביי מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי ר"ל יומי מן התורה ואמימי' מני יומי ולא מני שבועי' אמ' זכר למקדש הוא פי' ספיר' השבועות אינה אלא זכר למקד' ולכך לא היה מונה שבוע' עם ברכ' הימי' אבל אין [דף מד טור ד] לפר' ששניה' זכר למקדש דא"כ למה מונה מן השבועות ודומיא דהא הוי ההיא דפ' הרואה כי הוה מטי לערבו' הוה מברך שעשה נסים במקום הזה ודגמל ואף על פי שאינו מחוייב עתה על הגמל היה מזכירו אגב הנס של ערבו' ומה שאנו מברכין בספירה זו ואין הזבה מברכת בספירתה דכתיב וספרה לה כמו שכתוב כאן וספרתם והטעם שאם ספרה וראתה דם סותרת ותהיה ברכה לבטלה מה שאין כן בספירת העומר. וכן היו מברכין בב"ד על אותה ספירה דשמטה דכתיב וספרת לך ז' שבתות שנים ולא תקנו שיברכו ב"ד על ספירת העומר' כמו בספיר' השמט' לפי שהם ימי קציר והעם טרודים ואינם מצויים בבתיהם לשמוע משלוחי ב"ד היוצאים ולא היו יודעין מתי קדשו החדש ולכך צונו לספור שיוודע כל אחר מתי הוא שבועות ומטעם זה נמי הספיר' בלילה לפי שהעם טרודין. וי"מ לפי שהקציר כן מצותה ולכן אם שכח ולא ספר אינו סופר ביום כלל וי"מ שכתבו שסופר ביום וזהו דעת רבי' האיי שכתב כי הספירה בזמן הזה מדרבנן והאידינא ליכא לא הבאה ולא קרבן ואין לדקדק בתמימות כי החשבון בזמן הזה הוא לשמחת התורה כדאיתא בהגדה כשאמר להם משה תעבדו את האלקים על ההר הזה אמרו לו מתי אמר להם לסוף נ' יום ומרו' שמחתם שהיו ממתניין אותו מעמד היו מונין אותו כך וכך כחתן המונה יום הכנסת כלתו לחופה ולכך אנו מונין אותו עתה זכר להם וזה דרך דרש וטעם נכון בספירה אבל אין ספ' כי יש בזה טעמים אחרים רמז לזמן המשיח ולא לפ' הז' שכלו שבת ומנוחה לחיי העולמים ולכן יש עצרת בפסח ביום הז' דכתי' וביום הז' עצרת ליי' ויום עצרת הוא חג שבועות הבא אחר ז' שבועות גם יום עצרת של סוכות שהוא ח' הבא אחר הערבה שהוא בשמיני הם רמז לעולם הבא וליובל הגדול וגם הטעם לפי שאלו הימים מספרם כמספר השנים שמשנת השמטה עד היובל אמר תספרו נ' יום שנספור ארבעי' ותשע' יום שהם ז' שבועות ונקדש יום הנ' הנספר כמו שנאמר ביובל שמקדשין שנת הנ'. ומה שאין אומרי' זמן י"א לפי שאין כאן הנאה ולא שמחה כפדיון שיצא מכלל נפל וקרא חדתא וזה מורה דין ליודעין כי העומר בא מהשעור' כמו שקבלו רז"ל מן הכתוב שאמר ואם תקריב מנחת בכורים ליי' כי על הבאת העומר הוא מדבר ואם זה אינו אלא חובה כמו אם כסף תלוה אם יהיה היובל אם מזבח אבנים ואמרו כתיב הכא אביב וכתיב התם כי השעורה אביב והוא קרבן הסוטה שבאה משעורין מלשון סערת יי' ולכן אין כונסים נשים ומגדלים שפם ואף על פי שאמרו טעם אחר משום י"ב אלף זוגות תלמידים של רבי עקיבא שמתו. ואמרו בתוספות כי מה שאמרו לג' יום אינו כמנהג העם אלא כשתסיר ז' ימי הפסח וז' שבתות וב' ימי ר"ח שהן י"ו שאין בהן אבלות נשארו מן המ"ט לג' יום וז' של"ג לעומר אמרו שיש במדרש עד פרוס עצרת והם ט"ו יום עצרת באמרם פרוס הפסח פרוס החג שהם ט"ו בניסן ובתשרי ובהסירך ט"ו נשארו לד' והם לג' שלמים ומגלחים בבקר של ל"ד כי מקצת היום ככלו ע"כ אינו מהספר. ספירת העומר אין מברכין שהחינו על ספירת העומר ואפילו שהיא מצוה הבאה מזמן לזמן כתב בעל המאור הטעם משום שהיא עגמת נפש בחוצה לארץ שאין אנו מקריבין עומר ויש נותנין טעם אחר שאין אנו אומרי' זמן לפי שאין אומרי' זמן אלא על דבר שהוא גמר המצוה וזה אינו נגמר עד ארבעי' ותשעה יום וזה אינו נראה דהא סוכה אינו נגמר עד לאחר זמן. וחייב למנות כל אחד ימים של ז' שבועות מפסח עד עצרת ומתחיל למנות מליל שני של פסח

שהוא ליל י"ו יציאת ט"ו כי צריך למנות מבערב ומברך בא"י מ"ה א"קבו על ספירת העומ' שהוא יום א' וכן ב' ימים וכן ג' עד ז' וכשמשלים שבעה אומר היום [דף מה טור א] ז' ימים שהם שבוע אחד וכן לח' אומר היום ח' ימים שהם שבוע אחד ויום אחד וכן עד שבועים וכשמגיע לשבועים אומר שהם שני שבועות וכשמגיע לט"ו יום אומר שהם שני שבועות ויום א' וכן עד תשלום ז' שבועות דמצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי וכן פשוט במנחות וכן כתב רי"ף. ועוד פשוט במנחות דמצוה למימני מעומד דקרי ביה בקומה תחל לספור וכתב ר"י דנראה דספק חשכה יכול לברך ואין צריך להמתין עד שיהא ודאי לילה כיון דהוי ספק דרבנן ועוד נראה דעדיף טפי סמוך לחשכה משום תמימות. ואם שכח ולא ספר בלילה כתב בה"ג שסופר ביום והביא ראיה ממנחות ויש מי שמביאין ראיה דלא יספור ביום אם שכח מההיא דמגלה מה דיו' בלילה לא אף דלילה ביום לא וכן במועד קטן עמד ר"ג ובית דינו על ב' פרקים אלו והתירום וכו' ולפי' אם שכח ולא ספר בלילה יספור ביום בלא ברכה. ואם שכח ולא ספר יום אחד כתב ר"י דכל לילה מצוה בפני עצמה היא ולפי' אף על פי שהפסיק יום אחד מלמנות מונה שאר ימים ובה"ג כתב שאם הפסיק יום אחד ולא ספר שוב אינו סופר דבעי' תמימות וראשון נראה עקר. ספר האשכל סימן פ"ו כתב הר"י וספרתם לכם שתהא ספיר' לכל אחד ממחרת השבת ממחרת יום טוב ומצוה למימני שבועי ואף על גב דשיתסר בניסן אסור לאכל בו חדש מנינן יתיה לחשבון חדש ולחשבון העומר מנינן ליה ממחרת יום טוב ומנינן מאורתא דט"ו נגהי י"ו ומברכין והדר מנינן ומברכין על ספיר' העומר ומנינן יום אחד לעומר וצריך לאדכורי עומר במנין וכדהו' ז' אומר היום ז' ימים לעומר שהם שבוע אחד וכי לא מני ליל קמא לא מצוי למימני בשאר לילי ע"כ לרש"י ובספר המנהיג גם כן אומר' אחר הברכה היום יום אחד לעומר שאחר הברכה אנו מונין היום כך וכך לעומר ואם לא נזכיר לעומר לא נראה שנספור ימי העומר כמו שנראה כשמזכירין אותו עכ"ל: לעשות מלאכה באותן הימים של ספירת העומר אחר שקיעת החמה נהגו שלא לעשותה ונהגו כן משום תלמידי רבי עקיבא שמתו כלם באסכרה בין פסח לעצרת שלא נהגו כבוד זה לזה ונקברו אחר שקיעת החמה והיו העם בטלים ממלאכתם ועוד דכתיב שבע שבתות תהיין שבתות לשון שבות ושמטה כדכתיב שבתות שני' מה שמטה אסור במלאכת קרקע אף כאן אחר שקיעת החמה סופרין ושובתין ממלאכתן כך כתב רבינו האי בתשובה:

(8) אור שמח – הל' תמידים ומוספים (ז:כב)

מ"ע לספור שבע שבתות כו', ומצוה למנות הימים עם השבועות כו':
ראה בספר המצות (מ"ע קס"א) לרבינו ביאור דעתו באורך, אמנם באגרות הרמ"ה (עמוד קנ"א) האריך דמנין השבועות הוא מה"ת דוקא בזמן שבהמ"ק קיים, וכמו דכתיב מהחל חרמש בקמה כו' שבעה שבועות, אבל מנין הימים הוא מה"ת תמיד אף בזמן הזה, וע"ז אמרו (מנחות ס"ו ע"א) אמירמר מני יומי ולא מני שבוע, מ"ט זכר למקדש הוא, כי מנין השבועות אינו מה"ת, ואם תשאל מדוע, ע"ז אומר גזירת מלך הוא, ובסוד אלוקי מי יבוא, וכן הדברים ברבינו ירוחם (אדם נ"ה ח"ד), ולדעתי באמת הוא סוד ד' ליראיו שגילו לנו רבותינו בעלי התלמוד בפ"ק דר"ה (ה' ע"א) דילפי תשלומין לקרבנות ראיה וחגיגה בעצרת כל שבעה, דמה חודש למנויו אף עצרת למנויו, ופריך ואימא חד יומא, אמר רבא אטו יומי מנינן שבועי לא מנינן כו', ועוד חג שבועות כתיב, נמצא דדרשי דחג שבועות שתהא כל השבוע תשלומין לקרבנות החג שלו, וא"כ איתפריש לן הסוד, דאמרה תורה מנה ימים וקדש עצרת יום טוב חד יומא, מנה שבועות וקדש חג שבועות לקרבנות הרגל, ובחל בשבת אינם רשאים להקריב רק בימי תשלומין, א"כ היום טוב של עצרת הוא לדורותיכם חוקת עולם, לכן המנין שלו הוא ג"כ לדורות, לזאת כתיב וספרתם לכם ממחרת השבת חמשים יום, ולא נזכר שם חג שבועות, אבל אמרה תורה קדש חג שבועות, דהוא תשלומין לקרבנות החג, כן המנין שלו הוא מנין השבועות ג"כ אינו רק בזמן שהקרבנות קרבים, לכן כתיב (דברים טז, ט) שבעה שבועות תספור לך מהחל חרמש בקמה תחל לספור, פירוש מזמן העומר, ועשית חג שבועות ולא כתיב מנין הימים כלל והוא ענין מחודש בזמן שבהמ"ק קיים והקרבנות קרבים בו, וזה עומק הדבר למעיין. וכן סברת ר' אליעזר (מו"ק י"ט ע"א) דעצרת כשבת משחרב בהמ"ק לענין אבילות יעו"ש, וזה הטעם שאנו קוראים ביו"ט שני דעצרת כל הבכור, משום דחג השבועות כתיב, וכל השבוע לתשלומין, ודוק:

ובזה יבואר לשון הגמרא בפרק ר' ישמעאל (מנחות דף ס"ה ע"ב) אמר לו שוטה כתוב אחד אומר תספור חמשים יום כו', אמר רבא כולהו אית להו פירכא, אי מדר"י בן זכאי דילמא כדאביי, דאמר אביי מצוה למימני יומא ומצוה למימני שבועי, וצריך ביאור דמאי אמר דילמא כדאביי, דמאן חולק על אביי, הא רבא

בר"ה (ה, א) אמר ג"כ כן, ועוד דספירה דשבועות יליף אביי מקרא דשבעה שבועות תספר לך מהחל חרמש בקמה כו', כמבואר חגיגה (דף י"ז ע"ב). ובזה א"ש דאמר דילמא כדאביי דמצוה למימני שבועי אף בזמן שאין בהמ"ק קיים, אף דקרבנות הרגל אינן קרבין בתשלומין, לכן בפרשת אמור דלא נזכר כלל חג שבועות רק יו"ט דעצרת כתב ג"כ שמצוה לספור השבועות, אבל באמת ממחרת השבת הוא ממחרת יו"ט, ושבע שבתות תמימות בחל להיות אחר השבת, ולא כתב לספור השבועות רק בפרשת ראה, ושם חג שבועות כתיב, ובזמן שבהמ"ק קיים, ודוק היטב: